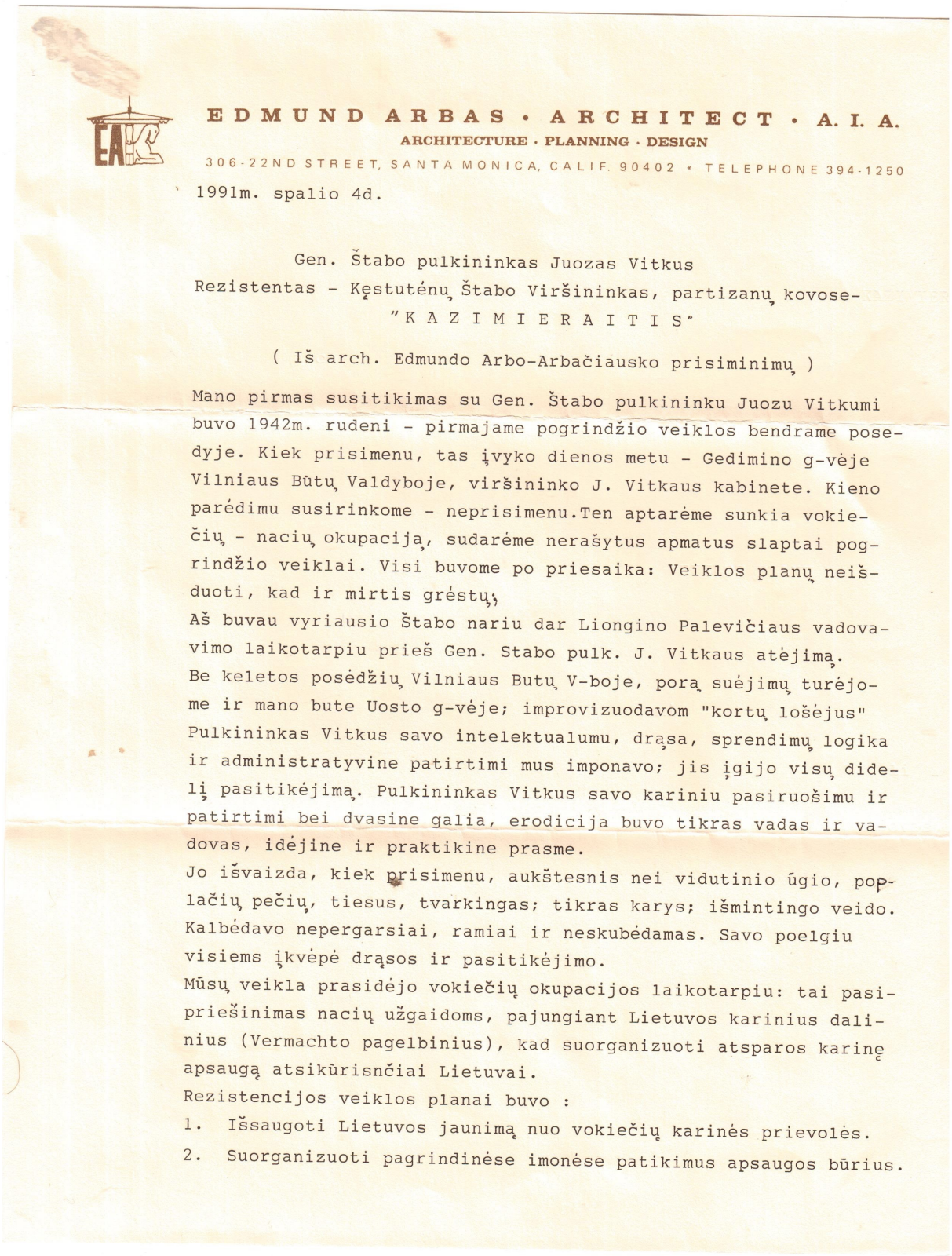
1991 10 04 · Edmundo Arbo-Arbačiausko atsiminimai apie Juozą Vitkų

Edmundo Arbo-Arbačiausko atsiminimai, 1991, 2 lapai (Vitkų šeimos archyvas) · lietuvių kalba

EDMUND ARBAS • ARCHITECT • A. I. A.
ARCHITECTURE · PLANNING · DESIGN
306-22ND STREET, SANTA MONICA, CALIF. 90402 • TELEPHONE 394-1250

1991m. spalio 4d.

Gen. Štabo pulkininkas Juozas Vitkus
Rezistentas - Kęstutėnų Štabo Viršininkas, partizanų kovose-
"K A Z I M I E R A I T I S"

(Iš arch. Edmundo Arbo-Arbačiausko prisiminimų)

Mano pirmas susitikimas su Gen. Štabo pulkininku Juozu Vitkumi buvo 1942m. rudeni - pirmajame pogrindžio veiklos bendrame posedyje. Kiek prisimenu, tas įvyko dienos metu - Gedimino g-vėje Vilniaus Būtų Valdyboje, viršininko J. Vitkaus kabinete. Kieno parėdimu susirinkome - neprisimenu.Ten aptarėme sunkia vokiečių - nacių okupaciją, sudarėme nerašytus apmatus slaptai pogrindžio veiklai. Visi buvome po priesaika: Veiklos planų neišduoti, kad ir mirtis grėstų;

Aš buvau vyriausio Štabo nariu dar Liongino Palevičiaus vadovavimo laikotarpiu prieš Gen. Stabo pulk. J. Vitkaus atėjimą.

Be keletos posėdžių Vilniaus Butų V-boje, porą suėjimų turėjome ir mano bute Uosto g-vėje; improvizuodavom "kortų lošėjus" Pulkininkas Vitkus savo intelektualumu, drąsa, sprendimų logika ir administratyvine patirtimi mus imponavo; jis įgijo visų didelį pasitikėjimą. Pulkininkas Vitkus savo kariniu pasiruošimu ir patirtimi bei dvasine galia, erodicija buvo tikras vadas ir vadovas, idėjine ir praktikine prasme.

Jo išvaizda, kiek prisimenu, aukštesnis nei vidutinio ūgio, poplačių pečių, tiesus, tvarkingas; tikras karys; išmintingo veido. Kalbėdavo nepergarsiai, ramiai ir neskubėdamas. Savo poelgiu visiems įkvėpė drąsos ir pasitikėjimo.

Mūsų veikla prasidėjo vokiečių okupacijos laikotarpiu: tai pasipriešinimas nacių užgaidoms, pajungiant Lietuvos karinius dalinius (Vermachto pagelbinius), kad suorganizuoti atsparos karinę apsaugą atsikūrisnčiai Lietuvai.

Rezistencijos veiklos planai buvo :

1. Išsaugoti Lietuvos jaunimą nuo vokiečių karinės prievolės.
2. Suorganizuoti pagrindinėse imonėse patikimus apsaugos būrius.

3. Organizuoti ir teikti materialinę paramą mobilizuotų karių šeimoms;
4. Užmegsti kontaktą su pagelbiniais kariniais lietuvių daliniais Rytų fronte;
5. Informuoti lietuvių pagelbinius karinius dalinius apie padėti Lietuvoje ir aprūpinti juos pogrindžio leidiniais, spauzdintais Lietuvoje.
6. Per lietuvių dalinius sudaryti ginklų ir ryšio reikalams rezervus;
7. Užplanuoti ir sukoordinuoti evantalumui susisiekimo priemones;
8. Numatyti maistu aprūpinimo šaltinius ir pirmos pagelbos medicininius punktus, bei jų aptarnavimą;

Kariniam operacijų sektoriui vadovavo generolas M. Pečiulionis. turėjo būti sudarytas organizuotas lietuvių dalinių pasitraukimo planas iš Rytų fronto.

Karinio sektoriaus organizaciniame ir pasiruošimo posedžiuose man neteko dalyvauti.

Prasidėjus vokiečių vykdomiems inteligentų ir kitų itartinų asmenų areštams, man buvo patarta pasitraukti iš Vilniaus. Tokiu būdu, draugų padedamas nelegaliai atsiradau Vienoje - Austrijoj. Kai 1943m. šiaip taip gavau leidimą grįžti tarnybiniais reikalais į Lietuvą, radau Kauną panikoj - besiruošianti evukuacijai. Su Kunigų Seminarijos rektoriumi, prelatu Tulaba, buvome nutarę pasiekti Vilnių ir susitikti ten su Gen. Štabo pulk. J. Vitkumi. Šio uždavinį negalėjome įvykdyti: Vilnius buvo smarkiai bonbarduojamas ir traukinys jau nebeėjo į Vilnių. Po apsilankymo vienai nakčiai tėviškėj - prie Žąslių turėjau grįžti į Vieną, nes ten, kaip užstatas - man gavus leidimą į Lietuva, turėjo likti žmona.

Apie Gen. Štabo pulkininko J. Vitkaus - KAZIMIERAIČIO likimą patyriau, perskaitęs "PARTIZANAI už GELEŽINĖS UŽDANGOS", redaguota prof. J.Brazaičio.

Ne tik mano asmeninė, bet ir visos tautos didelė pagarba priklauso kilniai asmenybei Gen. Štabo pulkininkui J. Vitkui-KAZIMIERAIČIUI už jo pasišventimą kovoje už LIETUVOS LAISVĘ ir jos ateitį.

Edmundas Arbas

Edmundas Arbas-Arbačiauskas

Apie dokumentą

Architekto Edmundo Arbo-Arbačiausko atsiminimai apie Juozą Vitkų, parašyti 1991 m. spalio 4 d. Santa Monikoje (JAV), jo biuro blanke, mašinraštis, 2 lapai, pasirašyti autoriaus. Tai vienas iš nedaugelio išlikusių liudijimų apie Juozo Vitkaus veiklą antinaciniame pogrindyje ir organizacijoje „Kęstutis“ 1942–1943 m. Vilniuje: pirmąjį pogrindžio posėdį, rezistencijos planus ir paties Vitkaus asmenybę.

Iššifruotas tekstas · lietuvių k.

{blanko antraštė:} EDMUND ARBAS · ARCHITECT · A. I. A. / ARCHITECTURE · PLANNING · DESIGN / 306-22ND STREET, SANTA MONICA, CALIF. 90402 · TELEPHONE 394-1250

1991m. spalio 4d.

Gen. Štabo pulkininkas Juozas Vitkus
Rezistentas – Kęstutėnų Štabo Viršininkas, partizanų kovose – „K A Z I M I E R A I T I S“
(Iš arch. Edmundo Arbo-Arbačiausko prisiminimų)

Mano pirmas susitikimas su Gen. Štabo pulkininku Juozu Vitkumi buvo 1942m. rudenį – pirmajame pogrindžio veiklos bendrame posėdyje. Kiek prisimenu, tas įvyko dienos metu – Gedimino g-vėje Vilniaus Butų Valdyboje, viršininko J. Vitkaus kabinete. Kieno parėdimu susirinkome – neprisimenu. Ten aptarėme sunkią vokiečių – nacių okupaciją, sudarėme nerašytus apmatus slaptai pogrindžio veiklai. Visi buvome po priesaika: Veiklos planų neišduoti, kad ir mirtis grėstų;
Aš buvau vyriausio Štabo nariu dar Liongino Palevičiaus vadovavimo laikotarpiu prieš Gen. Štabo pulk. J. Vitkaus atėjimą.
Be keletos posėdžių Vilniaus Butų V-boje, porą suėjimų turėjome ir mano bute Uosto g-vėje; improvizuodavom „kortų lošėjus“.
Pulkininkas Vitkus savo intelektualumu, drąsa, sprendimų logika ir administratyvine patirtimi mus imponavo; jis įgijo visų didelį pasitikėjimą. Pulkininkas Vitkus savo kariniu pasiruošimu ir patirtimi bei dvasine galia, erudicija buvo tikras vadas ir vadovas, idėjine ir praktikine prasme.
Jo išvaizda, kiek prisimenu, aukštesnis nei vidutinio ūgio, poplačių pečių, tiesus, tvarkingas; tikras karys; išmintingo veido. Kalbėdavo nepergarsiai, ramiai ir neskubėdamas. Savo poelgiu visiems įkvėpė drąsos ir pasitikėjimo.
Mūsų veikla prasidėjo vokiečių okupacijos laikotarpiu: tai pasipriešinimas nacių užgaidoms, pajungiant Lietuvos karinius dalinius (Vermachto pagelbinius), kad suorganizuoti atsparos karinę apsaugą atsikūrinsčiai Lietuvai.
Rezistencijos veiklos planai buvo :
1. Išsaugoti Lietuvos jaunimą nuo vokiečių karinės prievolės.
2. Suorganizuoti pagrindinėse įmonėse patikimus apsaugos būrius.
3. Organizuoti ir teikti materialinę paramą mobilizuotų karių šeimoms;
4. Užmegsti kontaktą su pagelbiniais kariniais lietuvių daliniais Rytų fronte;
5. Informuoti lietuvių pagelbinius karinius dalinius apie padėtį Lietuvoje ir aprūpinti juos pogrindžio leidiniais, spausdintais Lietuvoje.
6. Per lietuvių dalinius sudaryti ginklų ir ryšio reikalams rezervus;
7. Užplanuoti ir sukoordinuoti evantalumui susisiekimo priemones;
8. Numatyti maistu aprūpinimo šaltinius ir pirmos pagelbos medicininius punktus, bei jų aptarnavimą;
Kariniam operacijų sektoriui vadovavo generolas M. Pečiulionis. turėjo būti sudarytas organizuotas lietuvių dalinių pasitraukimo planas iš Rytų fronto.
Karinio sektoriaus organizaciniame ir pasiruošimo posėdžiuose man neteko dalyvauti.
Prasidėjus vokiečių vykdomiems inteligentų ir kitų įtartinų asmenų areštams, man buvo patarta pasitraukti iš Vilniaus. Tokiu būdu, draugų padedamas nelegaliai atsiradau Vienoje – Austrijoj. Kai 1943m. šiaip taip gavau leidimą grįžti tarnybiniais reikalais į Lietuvą, radau Kauną panikoj – besiruošiantį evukuacijai. Su Kunigų Seminarijos rektoriumi, prelatu Tulaba, buvome nutarę pasiekti Vilnių ir susitikti ten su Gen. Štabo pulk. J. Vitkumi. Šio uždavinį negalėjome įvykdyti: Vilnius buvo smarkiai bonbarduojamas ir traukinys jau nebeėjo į Vilnių. Po apsilankymo vienai nakčiai tėviškėj – prie Žąslių turėjau grįžti į Vieną, nes ten, kaip užstatas – man gavus leidimą į

Lietuvą, turėjo likti žmona.
Apie Gen. Štabo pulkininko J. Vitkaus – KAZIMIERAIČIO likimą patyriau, perskaitęs „PARTIZANAI už GELEŽINĖS UŽDANGOS“, redaguota prof. J. Brazaičio.
Ne tik mano asmeninė, bet ir visos tautos didelė pagarba priklauso kilniai asmenybei Gen. Štabo pulkininkui J. Vitkui-KAZIMIERAIČIUI už jo pasišventimą kovoje už LIETUVOS LAISVĘ ir jos ateitį.

{parašas ranka:} Edmundas Arbas
Edmundas Arbas-Arbačiauskas

Vertimas į anglų k. · English translation

Recollections of Juozas Vitkus by architect Edmundas Arbas-Arbačiauskas, written on 4 October 1991 in Santa Monica (USA) on his office letterhead; typescript, two pages, signed by the author. It is one of the few surviving testimonies about Juozas Vitkus’s work in the anti-Nazi underground and the organisation “Kęstutis” in Vilnius in 1942–1943: the first underground meeting, the resistance plans and Vitkus’s personality.

{letterhead:} EDMUND ARBAS · ARCHITECT · A. I. A. / ARCHITECTURE · PLANNING · DESIGN / 306-22ND STREET, SANTA MONICA, CALIF. 90402 · TELEPHONE 394-1250

4 October 1991

General Staff Colonel Juozas Vitkus
Resistance member – Chief of Staff of the “Kęstutis” men; in the partisan struggle – “KAZIMIERAITIS”
(From the recollections of architect Edmundas Arbas-Arbačiauskas)

My first meeting with General Staff Colonel Juozas Vitkus was in the autumn of 1942, at the first joint meeting of the underground. As far as I remember, it took place in the daytime on Gedimino Street, at the Vilnius Housing Administration, in the office of its head, J. Vitkus. On whose order we gathered, I do not remember. There we discussed the harsh German Nazi occupation and drew up an unwritten outline for secret underground work. We were all under oath: not to betray the plans, even under threat of death.
I had been a member of the main staff already when it was led by Lionginas Palevičius, before General Staff Colonel J. Vitkus joined.
Besides several meetings at the Vilnius Housing Administration, we also met a couple of times in my flat on Uosto Street, posing as “card players”.
Colonel Vitkus impressed us with his intellect, courage, logical decisions and administrative experience; he won everyone’s great trust. With his military training and experience, his spiritual strength and erudition, Colonel Vitkus was a true commander and leader, in both ideas and practice.
As far as I remember, he was taller than average, broad-shouldered, upright and neat – a true soldier, with a wise face. He spoke not loudly, calmly and without haste. By his conduct he inspired courage and confidence in everyone.
Our activity began during the German occupation: resistance to the Nazis’ whims by bringing Lithuanian military units (Wehrmacht auxiliaries) under control, in order to organise military defence for a reviving Lithuania.
The plans of the resistance were:
1. To save Lithuanian youth from German conscription.
2. To organise reliable guard units at major enterprises.
3. To organise and provide material support for the families of mobilised soldiers;
4. To establish contact with the Lithuanian auxiliary military units on the Eastern Front;
5. To inform the Lithuanian auxiliary units about the situation in Lithuania and supply them with underground publications printed in Lithuania;
6. To build up reserves of weapons and communications equipment through the Lithuanian units;
7. To plan and coordinate means of transport for any eventuality;
8. To identify sources of food supply and first-aid medical points, and their staffing;
The military operations sector was headed by General M. Pečiulionis. An organised plan for the withdrawal of Lithuanian units from the Eastern Front was to be drawn up.
I did not take part in the organisational and preparatory meetings of the military sector.

When the Germans began arresting intellectuals and other suspects, I was advised to leave Vilnius. In this way, with the help of friends, I ended up illegally in Vienna, Austria. When in 1943 I managed with difficulty to get permission to return to Lithuania on official business, I found Kaunas in panic, preparing for evacuation. With the rector of the Priests' Seminary, Prelate Tulaba, we decided to reach Vilnius and meet General Staff Colonel J. Vitkus there. We could not do it: Vilnius was being heavily bombed and trains no longer ran to Vilnius. After visiting my home near Žasliai for one night I had to return to Vienna, because my wife had to stay there as a guarantee while I was allowed to go to Lithuania.
I learned of the fate of General Staff Colonel J. Vitkus – KAZIMIERAITIS after reading "Partisans Behind the Iron Curtain", edited by Prof. J. Brazaitis.
Not only my personal deep respect, but that of the whole nation, belongs to the noble person of General Staff Colonel J. Vitkus-KAZIMIERAITIS for his dedication in the struggle for THE FREEDOM OF LITHUANIA and its future.

{signature} Edmundas Arbas
Edmundas Arbas-Arbačiauskas

Pastabos

• Perrašyta pagal mašinraštį, išlaikant autoriaus rašybą („bonbarduojamas", „evukuacijai", „evantalumui" – t. y. eventualumui, „atsikūrinsčiai"). Mašinėlėje kai kurios nosinės ir taškai virš raidžių išmušti netiksliai – jie sunorminti.

• Autorius J. Vitkų vadina „Gen. Štabo pulkininku". Iš tikrųjų 1942–1943 m. J. Vitkus buvo pulkininkas leitenantas, baigęs Belgijos karo mokyklos Inžinerijos skyrių; pulkininko laipsnis jam suteiktas po mirties (1998 m.).

• „Kęstutėnų štabo viršininkas" – J. Vitkus buvo organizacijos „Kęstutis" Vilniaus apygardos štabo viršininkas.

• „Vilniaus Butų Valdyba" – Vilniaus savivaldybės butų ir nekilnojamojo turto skyrius, kuriam 1941–1944 m. vadovavo J. Vitkus.

• Autorius grįžimą į Lietuvą nurodo 1943 m., tačiau aprašyta Kauno evakuacija ir Vilniaus bombardavimai labiau atitinka 1944 m. vasarą – atsiminimai rašyti po beveik 50 metų.

• Minimi asmenys: Lionginas Palevičius, gen. Mikas Pečiulionis, prelatas Juozas Tulaba (Kauno kunigų seminarijos rektorius). „Partizanai už geležinės uždangos" – Juozo Daumanto (Juozo Lukšos) knyga, išleista išeivijoje, redagavo prof. Juozas Brazaitis.

Iššifravo ir išvertė kazimieraitis.lt, 2026 (lietuvių → anglų k.). Šaltinis: Lietuvos ypatingasis archyvas, Edmundo Arbo-Arbačiausko atsiminimai, 1991, 2 lapai (Vitkų šeimos archyvas). Neaiškiai įskaitomos vietos pažymėtos [laužtiniuose skliaustuose] arba (?).